

գյուրին և բավական վաղ ներգրավվեցին նոր կարգերի ծավալման ոլորտի մեջ: Դրան հակառակ ոչ միայն ձմեռանոցներում, այլև գյուղական տիպի բնակավայրերում թուրք բեգերը չէին խզել իրենց տնտեսական կապերը հասարակության հետ և մնում էին նրա մեջ միշտ ղեկավար դերում՝ լայնորեն օգտվելով նաև համայնական վարելահողերից և մանավանդ այն ընդարձակ արտավայրերից, որոնք հատկացված էին գավառի ֆոշվօր տնտեսությունների մեծաքանակ հոտերին: Մինչդեռ հայկական գյուղերի յայլաղնէրը շատ սահմանափակ տարածություն էին գրավում, թուրքերի ձմեռանոցները և գյուղերի լեռնային աբոտավայրերը փոխում էին հեռու ոչ միայն Բարգուշատի, այլև Մեղրի Գյունեյի (Արևիքի՝ նախկին Ջավնդուրի) լեռնաբազուկների բարձրագիր գոտիում, ինչպես և ընդարձակ Ղարաբաղի հրաբխային բարձրավանդակի վրա, ուր բացի Սիսիանի գյուղացիությունից ամառվա ամիսներին բարձրացնում էին իրենց անասունը նաև Մուղանի դաշտի թուրք անասնապահները: Նույնպես ընդարձակ էին նաև նրանց ձմեռային արոտատեղիները: Թուրք բեգերի ոչխարն ու խոշոր անասունն էլ գյուղացիական հոտերի և նախիրների հետ միասին ընդհանուր հսկողության տակ, արածում էին այդ արոտատեղիներում: Այսպիսի պայմանների մեջ թուրք բեգերն իրենց ապրուստը հիմնելով գլխավորապես անասնապահությունից ստացած եկամտի վրա, առավել, որ շուկայում բրդի և կաշվի գները շատ ավելի արագ էին բարձրանում, քան թե հացի գները, իրենց գլխավոր ուշադրությունը դարձնում էին մանր և խոշոր անասունի կազմի ավելացման վրա և կարողանում էին ալդպիսով հոգալ իրենց ընտանիքների պետքերը, մանավանդ որ գերազանցորեն ֆոշվօր կենցաղով ապրող միջավայրում նրանց կուլտուրական պահանջները բավականին համեստ էին: Այս հանգամանքներում բեգական տները գտնվում էին նյութական ավելի ապահով վիճակի մեջ, քան թե հայ ազնվական-կալվածատերերի տները, նույնիսկ այն դեպքերում, երբ խոշոր ընտանիքները բաժանվում էին ավելի մանրերի և իրենց մեջ էին բաժանում ընդհանուր հոտերն ու նախիրները: Հայ ազնվական հողատերերը իրենց ապրուստը հայթայթելով գլխավորապես հողագործության արդյունքներով, տոհմական կալվածքների մանրացման դեպքում շատ սակավ դեպքերում էին կարողանում համայնքի համաձայնությունը ստանալ գյուղական հողերից օգտվելու և այդ միջոցով գյուղի ազատ հողերով լրացնելու իրենց հողային պակասը: Համայնքը մեծ դժկամությամբ էր ընդունում իր մեջ ազնվական ծագում ունեցող անդամներին, որոնք արտոնություն էին վաչելում գյուղական տուրքերի շատ կարևոր մասից ազատ մնալու և այդ դեպքում հարկերի ծանրությունն ընկնում էր միայն հարկատու գյուղացիների վրա: Այնուամենայնիվ Ջանգեզուրի հայկական գյուղերում, թեև ոչ այն չափով, ինչ չափով այդ տեղի էր ունենում Լոռիում, աղքատացած ազնվական ընտանիքները (օրինակ՝ Բեխում, Խնձորեսկում, Տեղում) ձուլվում էին գյուղացիական զանգվածի հետ և լուծվում նրա մեջ: Գյուղատնտեսական արդյունքներով ապրելու անկարող այլ ընտանիքներն ուրիշ ելք էին գտնում ստեղծվող նյութական նեղ վիճակից: Այդ ելքերից մեկն էր՝ անցնել առևտրի միջնորդների շարքը և գյուղացիական զանգվածից անջատվող դրամատիրական շերտի հետ միասին մասնակցել ներմուծվող և արտահանվող ապրանքների շուկայի գործառնություններին անձնապես կամ առևտրականներին դրամական միջոցներ տրամադրելով: Նրանց այս մասնակ-